

De la mateixa manera que el seu admirat Woody Guthrie portava escrita a la seva guitarra la llegenda “aquesta màquina mata feixistes”, Bob Dylan va creure en el valor de la paraula i la música per a (intentar) canviar el món. Aquest és l’esperit que va portar un jove aspirant a músic a deixar-ho tot i traslladar-se a Nova York, la gran urbs on tenien seu els nous cantants de folk i que, evidentment, ofería un ampli ventall de possibilitats de triomfar. Deixava enrere la Minnesota natal, on havia nascut el 24 de maig del 1941 i on havia pres contacte amb el món folk, mentre era a la universitat. Les cançons folk li semblaven més profundes i de més categoria intel·lectual que no pas algunes peces provinents de la música rock, més lleugeres i, en molts casos, estrictament amb ànim de pur divertiment. De fet, va ser en aquella època juvenil que decidí canviar el seu nom original, Robert Allen Zimmerman, pel de Bob Dylan, en homenatge al poeta gal·lès Dylan Thomas.

Compondre al Greenwich. A Nova York, on arriba el gener del 1960, Dylan també té la intenció de visitar el seu gran ídol Woody Guthrie, a qui la malaltia de Huntington tenia tancat en un hospital de feia anys. Guthrie rebia vells amics i companys d’ofici i noves promeses que buscaven el contacte amb l’ídol i li presentaven els seus respectes. Molts d’aquests joves tenien seu al Greenwich Village de Nova York, on Bob Dylan també s’instal·là. Els seus companys de viatge seran Joan Baez, Phil Ochs, Dave van Ronk o Peter La Farge. I les seves referències, els vells lluitadors, músics folks militants com Woody Guthrie mateix o Pete Seeger, que recorria el riu Hudson aturant-se a cada poble per a cantar i defensar el medi. Els joves prenen de la vella guàrdia un sentit crític amb la societat que els envolta i una manera directa, concisa i clara de manifestar aquesta crítica a través de les cançons. Només calia una guitarra i la veu, que tampoc no havia de ser gaire extraordinària, com palesava la característica veu nasal de Dylan. El lloc natural per a expressar-se eren els escenaris de qualsevol lloc, dels pobles petits que conformen el trajecte

Setanta espelmes per a Robert Zimmerman

La figura de Bob Dylan, que el dia 24 de maig fa setanta anys, ha ultrapassat l’estricta dimensió musical i ha esdevingut una de les icones més representatives del segle XX i, encara, de la contracultura i la defensa de certs valors que tenen a veure amb la llibertat, la igualtat i la defensa d’un món millor.

del riu Hudson o de les estacions del tren amb què Guthrie recorria els Estats Units per a cantar el seu missatge

com a cronista de la Gran Depressió, viatjant de poble en poble, de taverna en taverna, lluitant contra les adversi-

El 10 d'abril d'enguany, Bob Dylan va actuar a la universitat RMIT, a la ciutat de Ho Chi Minh, al Vietnam. Fou un acte carregat de simbolisme, atès que els anys 60 les cançons de Dylan van esdevenir himnes contra la guerra del Vietnam.

tats per a aconseguir un rosegó de pa, explicant els abusos i les desigualtats de la societat americana, en lluita incansable per un món millor. “No tinc casa, només sóc un rodamón, vaig de poble en poble, i ja no tinc casa en aquest món”, cantava Woody Guthrie. La nova fornada folk que pren el relleu són, però, més urbans i es mouen bàsicament als escenaris dels clubs de la gran capital i enregistren discos amb la voluntat d'arribar al màxim de gent possible. Bob Dylan es convertirà en l'enllaç entre les velles generacions i els joves que començaven a marcar les seves normes en el món de la música.

Amb els seus primers enregistraments, Bob Dylan s'erigeix en el líder de la *cançó protesta*. Tancat al seu apartament de Greenwich Village, escriu i compon de manera gairebé compulsiva i actua a tot arreu on li cedeixen un espai, del Gerder's Folk City al cafè Wha?. Entre el 1961, data del seu primer disc titulat simplement *Bob Dylan* (i que va passar pràcticament

inadvertit) fins a la *revolta* electrificada passaran uns escassos quatre anys en què signarà cançons com *Blowin' In The Wind*, *Masters Of War*, *The Times They Are A-Changing* o *Chimes Of Freedom*. Són temes combatius, que volien expressar els anhels de canvis, de lluita i rebel·lia d'una generació jove i marcada, que no havia viscut directament els desastres de la Segona Guerra Mundial i que, en tot cas, volia superar el present. La mítica *Blowin' In The Wind* és una cançó d'urgència, escrita en pocs minuts a la taula d'un cafè, que ràpidament es projectaria com una de les peces de referència de Dylan mateix i de la cançó protesta, gràcies també a algunes versions com la de Peter, Paul and Mary o, als Països Catalans, el Grup de Folk (“Fins quan una roca podrà resistir/ abans que se l'endugui el mar?/ Quant de temps un poble haurà de patir/ per manca de llibertat?/ Fins quan seguirà l'home girant el cap/ per tal de no veure-hi clar?/ Això, amic meu, tan sols ho sap el vent./ Escolta la resposta dins el vent”), que la convertiren en un dels himnes de la joventut dels anys 60 i 70 arreu del món.

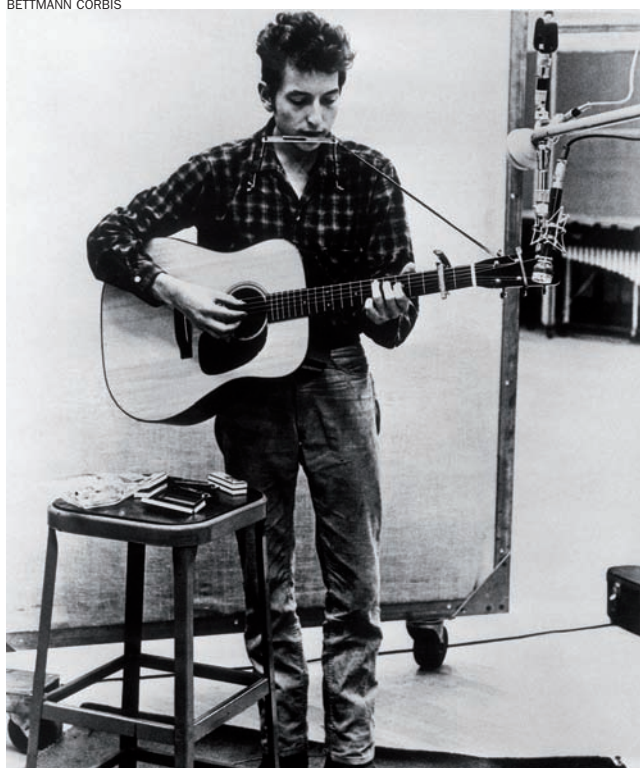
Bon Dylan anava modelant la seva personalitat a dalt de l'escenari i aprenent (i prenent) tant com podia de la gent de l'envoltava. Vivia exclusivament per a la música i, també, per a l'amor, i no tenia cap escrúpol a aprofitar-se dels amics (que li donaven menjar, aixopluc i amistat), dels coneguts que li obrien tota mena de portes i fins i tot cap mirament a inventar-se detalls biogràfics que feien més atractiu el personatge. Va tenir diverses relacions, la més important de les quals en aquell període al Greenwich Village fou amb Suze Rotolo, que apareix a la bucòlica portada del segon disc del cantant, *The Freewheelin' Bob Dylan* (1963). Suze Rotolo (que va morir el proppassat 25 de febrer) l'estimulà intel·lectualment: li descobrí nous autors, com ara Bertold Brecht i Rimbaud, i provocà, amb la separació a final del 1962, importants línies de despit tràgic reflectides en algunes de les seves cançons; fins i tot a l'àlbum del 1974 *Blood On The Tracks*, encara es veuen rastres d'aquella relació trencada.

Canvi d'actitud. Els discos de Bob Dylan posen la banda sonora als esde-

veniments americans de l'època. Les seves cançons eren cròniques socials, narrava i musicava esdeveniments reals. Conflictes com la segregació racial, la guerra freda i la crisi dels míssils, les desigualtats socials i econòmiques... tot té el seu reflex als temes del jove músic inquiet, que també és requerit a donar suport a tota mena de causes reivindicatives: de la marxa sobre Washington liderada per Martin Luther King l'estiu del 1963 (amb el seu famós discurs “He tingut un somni”) a qualsevol iniciativa en defensa dels drets civils i contra la discriminació i violència per raó del color de la pell. Dylan esdevé un referent musical i social, però també creu que se li escapa una mica de les mans. Canvia d'actitud, d'estil (es posa vestits elegants, unes inseparables ulleres negres Rayban, que popularitza a tot el món) i a través de les seves cançons es mostra més distant i fred; reivindica la pròpia llibertat, defuig de convertir-se en un nou messià de la joventut. Al disc del 1964 *Another Side Of Bob Dylan* canta (a “All I Want To Do”), que “no et vull enganyar, festejar-te, defraudar-te o abandonar-te”, i s'allunya progressivament i amb bones maneres de la primera línia de la reivindicació social per a concentrar-se en la música exclusivament.

Però a mitjan dècada dels 60, com cantava ell mateix, els temps estaven canviant. La música rock marcava amb força la seva llei i s'havia convertit també en un moviment cultural i social, en el moviment de la joventut. Dylan és fill de la generació rock, i en aquells moments els Beatles, els Rolling Stones, els Animals, els Kinks... marcaven camí. Quan el 25 de juliol del 1965, Bob Dylan puja a l'escenari del Festival de Newport ho fa, efectivament, envoltat d'una aurèola de mite i de profeta renovador de la llarga tradició folk americana. Però aquell dia el mite no va sortir, com tenia acostumat, amb la seva guitarra. Darrere seu hi havia la Paul Butterfield Blues Band i ell mateix portava una guitarra elèctrica al coll. Les tres peces elèctriques que Dylan va interpretar van representar un xoc indescriptible per als guardians de les essències i una mena de traïció a la causa. El maig del 1966, en un concert a Manchester, algú del públic li llança

BETTMANN CORBIS

JIM SUMMARRIA

A l'esquerra, Bob Dylan devers el 1965. Al centre, Bob Dylan and The Band, en una actuació l'any 1974. A la dreta, una imatge més recent del

l'acusació de "Judes". Dylan contesta al seguidor: "No et crec. Ets un mentider", i encara un vigorosa interpretació de *Like A Rolling Stone*. Bob Dylan obria un nou camí al món del rock que va certificar amb la publicació del seu disc del 1966 *Blonde On Blonde*, en què amplia notòriament els paràmetres de la música popular vigents fins aquells moments. Els Beatles, sense anar més lluny, begueren d'aquesta influència dylaniana, i emprengueren un camí que els va conduir a la publicació, l'any 1967, del seu disc *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band*.

Bob Dylan era una figura transcendent. Disposava d'un avió privat per a traslladar-se, en gires interminables que minvaven la seva capacitat de treball en nou material; la seva presència era sol·licitada constantment per a qualsevol reivindicació; la gent l'adorava i els fans, fins i tot, li feien a mans poemes escrits per ells perquè el mite els donés l'opinió (cosa que en molts casos feia). Dylan mateix va reconèixer que "puc guanyar diners fent literalment qualsevol cosa. Però no els vull, aquesta mena de diners..."

Allunyat del jove Dylan. Després de tenir un accident de moto el 29 de

juliol del 1966, Bob Dylan desapareix de la circulació durant una bona temporada. Aparentment, l'accident no havia estat tan greu, però la sensació era que Dylan va aprofitar l'avinentsa per a capgirar la seva vida musical. De fet, trigà gairebé una dècada a tornar als escenaris d'una manera regular, temps que aprofità per a tancar-se a la seva casa a Woodstock i crear i enregistrar amb el seu grup habitual The Hawks (més tard convertits en The Band) unes profitoses cintes que van veure la llum temps després titulades *The Basement Tapes*, material de primer ordre per a dylanòlegs d'arreu.

Bob Dylan encara el final del decenni dels 60 allunyat del personatge que era el jove Dylan, renovador de les essències folk, i convertit, ja, en una estrella del rock. La mort del referent de la cançó protesta queda certificada, curiosament, en l'acte d'homenatge a Woody Guthrie (mort el 3 d'octubre del 1967), que es va dur a terme el gener del 1968 al Carnegie Hall de Nova York, on va interpretar tres temes del seu ídol de joventut. El final de la meravellosa dècada dels 60 porta Dylan al festival de l'illa de Wight i la publicació d'un disc, *Nashville Skyline*, enregistrar a la capital del country

(com abans ho havia estat l'imprescindible *Blonde On Blonde*), amb la col·laboració de Johnny Cash.

A la dècada dels 70, Bob Dylan ja s'ha instal·lat còmodament entre l'aristocràcia de la música rock. Com tota estrella, combina els discos bons i el no tan notables (Greil Marcus, crític de la revista *Rolling Stone*, digué directament que *Self Portrait* era una "merda"). La seva gira amb The Band per tot el país per a promocionar el disc *Planet Waves* fou apoteòsica, amb plens històrics a tots els concerts. Dylan també participa en l'homenatge de comiat del grup de Robbie Robertson el novembre del 1979, filmat per Martin Scorsesse amb el nom de *The Last Waltz*, un dels millors films de la història de la música.

Blood On The Tracks (1975) —exercici d'introspecció sentimental arran de la ruptura amb la seva dona, Sarah Lownds— i *Desire* (1975) —on retorna esporàdicament a la cançó denúncia amb "Hurricane", la història del boxador negre Rubin Carter injustament empresonat per un triple crim que no havia comès— foren dues de les confirmacions més contundents de la capacitat musical de Dylan i de la voluntat de continuar marcant el ritme de la mú-

poeta del rock.

sica amb un perfil propi. D'una altra banda, el trànsit espiritual del judaisme al cristianisme, reflectit en discos com *Slow Train Coming* i *Save*, i que el portà, anys més tard, a actuar davant del sant pare a Itàlia, van marcar una certa distància amb alguns dels seus fans i van despertar unes crítiques potser un punt massa visceral contra ell.

Consolidada la seva posició com a referent a la dècada dels 60 i els 70, tot seguit emprèn un periple irregular. La caixa en edició per a col·leccionistes *Biograph*, editada el 1986, amb 5 LP's i 53 temes, mostra el perfil global del geni musical de Dylan i de la dimensió històrica de la seva música. L'any 1988 comença allò que, extraoficialment, es coneix com a *Never Ending Tour*, una gira permanent que el porta continuadament als escenaris d'arreu del món i que encara continua activa. A manera de *divertimento* musical, juntament amb més notables del rock (George Harrison, Roy Orbison, Tom Petty i Jeff Lynne), forma el grup *Traveling Wilburys*, de curta trajectòria a causa de la sobtada mort de Roy Orbison l'any 1988.

Una icona activa. Ja els anys 90, treballs com ara *Good As I Been To*

You i *World Gone Wrong* semblen retornar Dylan a les essències més folks i tradicionals, i tindrà un moment culminant amb l'aparició, l'any 1995, del disc *Unplugged*, en què revisa per al programa de la MTV les seves cançons de manera senzilla i sense artificis musicals, un disc que l'acostarà a un públic juvenil que només coneixia de la seva existència a través dels vells vinils dels seus pares i germans grans. Treballador incansable, recentment Dylan ha preparat música per a films (*Things Have Changed*, que li va valer un Oscar l'any 2000), ha publicat un primer volum de les seves memòries, *Cròniques* (en edició catalana, l'any 2004, de l'editorial *Global Rhythm*) i encara l'any 2006 va iniciar una carrera de disc-jòquei radiofònic amb al programa *Theme Time Radio Hour*. A banda, ha publicat de manera regular –cosa que ha fet gaudir els seus més fervents seguidors– la col·lecció *Bootleg Series*, que alimenta la passió col·leccionista per l'etern mite. El darrer disc publicat per Bob Dylan, en la línia de la recuperació del seu llegat, és *Bob Dylan In Concert: Brandeis University 1963*, que presenta el concert que un joveníssim aspirant a heroi musi-

cal de 21 anys va fer en un *college* jueu universitari.

Ara, amb 70 anys a l'esquena, Bob Dylan s'ha convertit en una de les icones més representatives de la història de la música. Encara continua actiu, amb els seus recents concerts a la Xina, no exempts de polèmica per una suposada censura a alguns dels seus vells temes, que ell nega. Continua essent un cantant posseïdor d'un caràcter dur, que li fa tenir una actitud distant amb relació a la premsa i freda respecte als seus seguidors, amb concerts en què es mostra poc o gens comunicatiu, alterant els seus clàssics fins a fer-los poc identificables.

Malgrat haver escrit algunes de les pàgines més importants de la història musical del segle XX, ha tingut una presència discreta a les llistes d'èxits, però una destacada influència en totes les generacions. La seva trajectòria cal entendre-la com una vida en constant evolució, obrint i tancant etapes amb cada disc que publica. És el poeta del rock, considerat per alguns més poeta que no músic, etern aspirant a premi Nobel de literatura, el bard de Minnesota.

Ramon Moreno